

mišljenja i komentari

Kukanje

N. Raos

Institut za medicinska istraživanja i medicinu rada, Zagreb

*Whether 'tis nobler in the mind to suffer
The slings and arrows of outrageous fortune,
Or to take arms against a sea of troubles,
And by opposing end them?
(W. Shakespeare, Hamlet, Act III, Scene I)*

Nedavno sam došao na neki znanstveni skup da čujem predavanje o nanotehnologiji, točnije o nanotehnološkim istraživanjima u Hrvatskoj (ime skupa i predavača nije bitno). Pretvorih se sav u uho: ta me tema već dugo zanima, a da ne govorimo da je vrlo zahvalna kada se hoće o znanosti govoriti popularno. Vjerovali ili ne, nakon što sam u zagrebačkom Tehničkom muzeju održao znanstvenopopularno predavanje o onome što možemo očekivati od te tehnologije u ne tako dalekoj budućnosti, još sam pola sata nakon što su se svi razišli morao dvojici nadobudnih mladih slušatelja objašnjavati koje su molekule fleksibilne, a koje nisu, što su to konformer i kako ugljikove veze leže u prostoru. Zahvaljujući nanotehnologiji, jedna fundamentalna grana kemije, stereokemija, postala je, eto, zanimljiva i laiku...

Pretvorih se, dakle, u uho – ali ne zadugo. Ili bolje reći do moje uha počeli dopirati neki neočekivani tonovi. Očekivao sam da ću čuti tko, što, gdje, (od) kada, kako i zašto istražuje molekularne strojeve u Hrvatskoj, kad ono – o svemu tome sam možda imao prilike slušati samo dvije minute. Nakon kratkog uvoda u kojemu se o tome govorilo, uslijedile su poznate nam priče: za sva nanotehnološka istraživanja u Hrvatskoj dobili smo samo 400 kKuna (da, upravo je tako pisalo!), imamo samo jedan adekvatan instrument – i to u neadekvatnom stanju (zastario je). Kako ćemo tako uhvatiti korak sa svijetom? Kako ikome možemo konkurirati? Kako možemo razvijati vlastitu (nano)tehnologiju i tko će nam tu tehnologiju poslije htjeti kupiti? Da je predavač tako što govorio pred nekim saborskim odborom, ajde de, ali u dvorani smo sjedili samo mi znanstvenici, koji ne možemo pomoći ni sebi, a kamoli drugima. Uz naše, hrvatske znanstvenike bilo je još dosta i stranih kojima je sve to, razumije se, bilo smiješno. Došli su nešto naučiti, vidjeti bi li se moglo s kime surađivati, a ne slušati jadikovke. Digoh se i rekoh: "Ovakav stil govorenja uobičajen je kod nas u Hrvatskoj kada je riječ o znanosti. Mi takav način diskutanja na hrvatskom zovemo 'kukánje' (riječ sam izgovorio upravo ovako, na engleski način)."

Poslije sam se hvalio da sam uveo hrvatsku riječ ("kukanje") u engleski jezik. I premda me dobri poznavaoči engleskog jezika pokušashe uvjeriti da i u engleskom postoji slična riječ ili slične riječi (*crying, weeping, lamenting*), ne bih rekao da ijedna od navedenih riječi pokriva svo bogatstvo značenja hrvatske riječ "kukanje". Jer kukati ne znači ni plakati, ni ridati, ne znači čak ni jađati se ni naricati. Kukavelj nije naprosto čovjek koji neprestano nešto prigovara, gunda ili brunda (to je gundalo, brundalo ili brundo); kukavelj nije ni kukakvica, jer kukavica je samo čovjek koji ne zna svladati svoj strah. Kukavelj nije ni slabić, jer slabić je čovjek koji će se slomiti pred preprekom. Kukavelj je čovjek ko-

jemu nedostaju sve tri osnovne vrline (prema Arthuru Schnitzleru): objektivnost, odvažnost i osjećaj odgovornosti. Život vidi kukavelj u sasvim crnom svjetlu, dakle neobjektivno, nema odvažnosti da išta poduzme, a odgovornost ne osjeća ni prema sebi, ni prema svojoj obitelji, ni prema svome poslu. A s vrlinom čovjek gubi i svoje ljudsko dostojanstvo. "Kada postanemo svjesni svoje uloge, čak i najskromnije", piše Antone de Saint-Exupéry, "tada ćemo biti sretni. Samo tada ćemo moći živjeti u miru i umrijeti u miru, jer ono što daje smisao životu, daje smisao i smrti."¹ Suočen s "nepremostivim" preprekama u životu, kukavelj u njemu više ne nalazi svoje mjesto. Preostaje mu samo kukanje.

No pustimo sad filozofiju na miru, vratimo se u Hrvatsku. U Lijevoj našoj domovini kuka svatko: umirovljenik zbog male mirovine, obrtnik zbog poreznika, poreznik zbog obrtnika. Studenti kukuju zbog psihički neuravnoteženih profesora, profesori zbog neambicioznih i lijenih studenata, mladi znanstvenici zbog nebrige starijih, a stariji zbog toga što mladi kolege nedovoljno poštuju njihove zasluge za znanost (koje se, nažalost, teško vide). A svi opet kukuju zato što država nema novaca i što ište previše poreza. Kada se mladi danski kraljević Hamlet našao u dilemi ("*to be or not to be*"), on je iz nje vidio samo dva izlaza – o čemu govore gore navedeni stihovi – ili strpljivo, šutke, stoički podnositi životne nedaće ili se protiv njih hrabro boriti. Treće rješenje, kukanje, nije mu ni palo na pamet: ta on je ipak bio kraljevske krvi!

Ni ja vam ne mogu dati boljeg savjeta od Hamleta (alias Shakespearea): stociizam je lijepa filozofija, užitak je čitati Seneku i Marka Aurelija; njime se može postići mir u duši, ali se ne može promijeniti društvena zbilja. Za svoje se ciljeve treba boriti. Umjesto da je predavač s početka ovoga članka kukao, bilo bi mu bolje da je o nanotehnologiji napisao štogod za novine, da je potražio sponzore za svoja istraživanja ili da je potakao potpisivanje peticije. Da sam ga vidio kako gol hoda gradom, kako se dere na ministra i sve članove vlade nazivajući ih lopovima, bitangama i izdajicama naroda – vjerujte da bi mi bilo milije od tog bijednog i prebijednog kukanja. Ako u jednom društvu krilatica "najte kaj zameriti" postaje temeljem svih moralnih vrijednosti i vrhuncem životne mudrosti, onda kukanje – sasvim naravno – postaje načinom življenja. Kukavelji naprijed – ostali stoj!

Referencije:

1. A. de Saint-Exupéry, Zemlja ljudi (Terre des hommes), Zagrebačka naklada, Zagreb 2002, str. 191.